

PERSONATGES SINGULARS

Francesc X. Puig Rovira

170

CRISTÒFOL ESCOFET ROSET

A Cristòfol Escofet, el qualificatiu li és atribuïble per la tasca, certament singular, d'aplegar un material considerable, de tipus divers, gairebé tot en paper, de tema relacionat amb Vilanova i els vilanovins, material que va des de fotografies i imatges de personatges, d'edificis, d'indrets i esdeveniments, a programes de teatre i de cinema, retalls de premsa i impresos locals diversos. El conjunt és conegut amb el nom d'Arxiu Escofet. La premsa local n'ha parlat algunes vegades, potser més per presentar una mostra curiosa de col·leccionisme, que per fer una descripció i una anàlisi del contingut.

Cristòfol Escofet Roset nasqué a Vilanova el 18 d'abril de 1888, fill de Cristòfol Escofet Torrents i de Teresa Roset Salvany, germana d'Isidre, el titular del taller mecànic i de foneria Roset. Després de cursar l'ensenyament primari a Vilanova, on féu el grau superior amb el mestre Joan Gomis Orobitg, de prestigi reconegut al seu temps, estudià peritatge elèctric a l'Escola Industrial de Vilanova en les primeres promocions de pèrits, graduats des que el 1903 s'implantaren els estudis. Com a tècnic electricista fou dels primers a treballar a la indústria de Vilanova; també tingué representacions de material i aparells

elèctrics. Fins al final de la Guerra Civil fou empleat de Pirelli, a Vilanova i a Barcelona. El 1939 no fou readmès; desconec el motiu exacte, però intueixo que està relacionat amb la gestió de l'empresa italiana durant els anys de la guerra. El 1912 es casà amb Laurentina Bernad Telesfora; el 1914 nasqué la seva filla única, Laurentina.

He trobat poques dades biogràfiques de Cristòfol Escofet; m'he hagut de basar en informació oral i en alguns indicis. Estigué vinculat a diverses institucions culturals i cíviques de Vilanova, encara que resulta difícil concretar quines. Fou soci de l'Ateneu. Era un simpatitzant de la Grècia Grogga i del tarannà que la inspirava, festiu i faceciós, i fonament arrelat a Vilanova. És palesa la seva admiració per Francesc Macià; se'l pot situar a l'entorn del partit Estat Català.

El 1939, desemparat professionalment, treballà com a independent en el camp de l'electricitat. Aviat s'encarregà del manteniment de les instal·lacions de Ràdio Vilanova; també de les del cine Bosc i d'altres. A l'emissora local, a més del treball tècnic, contribuï a l'organització de les campanyes benèfiques promogudes a partir del 1940 per Josep A. Serra Alsina.

Escofet admirava les facetes que es consideren més originals de Vilanova, aquells aspectes en els quals sobresurt; per exemple, els vilanovins que han estat pioners en algun camp (el fundador de la impremta Elzeviriana, l'inventor de l'atracció de les "muntanyes russes", el constructor a Espanya del primer velocípede). Els procurava esbrinar amb afany. Se sentia molt vilanoví, d'una manera emocional. És en aquest context que inicia la recopilació de dades i documents relatius a la vida local, en primer lloc notícies i imatges del temps passat. Ho començà després de la Guerra Civil, en part com a passatemps, amb modèstia però de manera sistemàtica. Ben aviat comptà amb l'ajut de persones que posseïen el que Escofet buscava, i que li ho cedien amb generositat, o li'n permetien la reproducció fotogràfica, o deixaven que prengué notes. Aplegà amb la dèria de col·leccionista tot allò que tenia la vida de Vilanova com a motiu central. Fixava els retalls de paper en uns àlbums de fulls canviables, de cartolina negra, dels que habitualment s'utilitzaven per guardar fotografies. Aquest sistema li permetia modificar o ampliar els temes de classificació, a mesura que la col·lecció adquiria més volum.

El 1964 havia omplert gairebé 50 àlbums, les fitxes o imatges de persones eren prop de 600; el 1972, tenia 112 àlbums. Escofet morí el 15 de setembre de 1975, als 87 anys. Llavors, la col·lecció ja no era estrictament personal; la seva filla Laurentina (Tina) hi anava col·laborant, i quan el pare morí seguí ampliant la tasca. El 1983, Tina comptava 140 àlbums i al moment de donar-ho per acabat, pocs anys abans de la mort (el 23 d'agost del 2008, a 94 anys) n'hi havia 157.

Tanmateix, els últims eren més un arreblec de retalls de diari i d'altres impresos, sense l'ordre que el pare havia intentat posar-hi.

Els àlbums apleguen un gran nombre de dades i de curiositats, sobre tot allò que a criteri del seu artífex tingués interès local. Recopilà fotografies, impresos, programes de cine i de teatre, sermons de Carnaval, retalls de premsa. L'aspecte més destacat són les fotografies, acompanyades d'informació biogràfica, de vilanovins, de naixement o d'adopció, en un sentit ampli quant a notorietat, professió, projecció pública, etc. Van des de persones amb projecció social notable fins a tipus populars. Hi ha més de 800 referències personals; algunes amb extensió notable, com ara Francesc Macià (un àlbum sencer), Joaquim Mir o Fidel Claramunt; és un exponent de l'afecte que Escofet els tenia. Per altra banda, hi ha algunes absències significatives, com les figures de la política local, de tots els temps però especialment contemporànies, de l'actuació de les quals, certament, Escofet se sentia allunyat, si no n'era adversari declarat. A més dels àlbums sobre personatges, n'hi ha de dedicats a les fàbriques, al comerç, a la marina i la pesca, a les imprentes, als centres d'ensenyament, a les entitats i societats, a les arts, al carnaval, a la festa major, a les festes religioses, al teatre local d'aficionats, a la música, als esports, als successos i accidents, etc.

Cristòfol Escofet tenia la col·lecció a la disposició de qualsevol estudiós que la volgués consultar. La il·lustració fotogràfica de diversos llibres, articles i estudis ha estat possible gràcies a la seva col·laboració. Després de la mort, la seva filla mostrà la mateixa disponibilitat. Personalment, l'arxiu em va prestar

un gran servei quan vaig elaborar el *Diccionari biogràfic de Vilanova i la Geltrú* (2002), en especial pel que fa a les imatges.

El 1964, en una entrevista al setmanari local, Escofet afirmava que els àlbums serien deixats “a un dels nostres museus”. A partir del setembre de 1966, féu donació a la Biblioteca Museu Balaguer de diversos lots de partitures musicals del segle XIX, espaiadament fins al juny de 1968; més tard, el gener de 1972, va fer una donació de programes i impresos locals. Són tanmateix mostres d’afecte a la institució. Per aquests anys, insinuà a la directora de la biblioteca, Teresa Basora, i a alguns membres del Centre d’Estudis la predisposició a cedir els àlbums ressenyats. La qüestió fou comentada, amb dubtes de si la qualitat i les característiques del conjunt (l’entitat dels materials aplegats, la forma de classificació, la manca de referències sobre la procedència de les informacions, en especial les escrites) tenien un interès directe per als estudiosos i s’arribà a plantejar l’acceptació o no de la hipotètica donació. Alguns membres del Centre d’Estudis, amb esperit d’erudits locals, en parlaven amb certa reserva, considerant-ho només com una col·lecció de curiositats locals, d’interès per al que l’ha aplegat, però poc valorada com a aportació a l’estudi de la història. Escofet no es considerà mai un estudiós, sinó un buscador de materials. L’actitud de reserva, comprensible en aquell moment, no s’expressà clarament a Escofet, però tanmateix la intuï i el desanimà. En una entrevista posterior (1972) responia que no veia “les circumstàncies favorables per fer la donació.” En cap de les dues ocasions es plantejava com una decisió immediata; en tot cas, s’entenia com un pos-

sible llegat després de la mort. El 1984, la seva filla Tina expressava la desconfiança que la Biblioteca Museu pogués ser el destí del conjunt documental, i reclava que pogués tenir cura de la conservació.

Quan Tina Escofet considerà que ja no es trobava en condicions de seguir l’ampliació del contingut dels àlbums, els cedí a un amic de la família, que els custodià amb zel durant alguns anys, al cap dels quals, entre altres motius per no poder disposar de l’espai necessari per guardar-los en bones condicions, els cedí, a la vegada, a un matrimoni amic, una família d’estudiosos, arrelada i bona coneixedora de l’ambient i de la cultura vilanovina, que el conserva amb estima i que és conscient de la magnitud i del valor espiritual del conjunt documental (valor adquirit i augmentat amb el transcurs del temps) i de la voluntat explícita de Cristòfol Escofet i de la seva filla de no donar-lo a una institució pública, alhora que de permetre’n la consulta als estudiosos.

El que he intentat donar a conèixer justifica que Cristòfol Escofet pugui ser inclòs a l’epígraf de personatges singulars. Va recollir un gran nombre de dades i documents relatius a Vilanova. Afortunadament, tot allò que Escofet aconseguí recopilar s’ha conservat i està en bones mans. Ho vull destacar perquè d’altres “arxius” locals personals, potser no de la magnitud del de Cristòfol Escofet però sí d’interès, se n’ha perdut el rastre (Antoni Pujol Bernadó, Ramon Ferrer Parera, Jaume Barberà i altres). Amb la mirada posada en el futur, cal pensar que l’ús de l’arxiu, més que la titularitat, pugui estar a l’abast dels estudiosos. Actualment es

disposa de mitjans tecnològics per reproduir els documents i classificar la informació que permeten formar-ne bases de dades accessibles al públic, uns mitjans que no existien quan Cristòfol Escofet va desenvolupar la seva iniciativa. Vull confiar en la bona custòdia que li atorguen els posseïdors actuals, i també en el fet que –superada la realitat i la psicosi de crisi que actualment condiciona

les institucions públiques– es trobin els mitjans i les circumstàncies idònies perquè l'Arxiu Escofet pugui ser d'utilitat social. Ben segur que Cristòfol Escofet, avançat al seu temps en l'ús de l'electricitat, veuria amb satisfacció que unes tecnologies noves, que ell no entendria, transformen el material de la seva col·lecció en un autèntic arxiu de dades al servei de la col·lectivitat.

BIBLIOGRAFIA

GARCIA, Xavier: *Vilanovins amb llustre o sense* (1972)

ÚBEDA, Jordi: "Visitem l'arxiu de Cristòfol Escofet sobre Vilanova". *Diari de Vilanova*, 10 juny 1983.

Diari de Vilanova, 19 setembre 1964 i 20 setembre 1975.

Revista *08800*, núm. 5, març 1998.